22607/P
53050

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE

OSCITATIONE VT SIGNO IN MORBIS

QVAM
SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
PRO-RECTORE FRIDERICIANAE MAGNIFICO

D. ANDREA ELIA BVCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMI PRVSSIAE REGIS A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOSORVM PRAESIDE
ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS RITE CONSEQVENDIS
AD D. SEPTEMBR. A. S. R. CIↃ IↃCC LVIII.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

IOANNES CONRADVS FINGER
HERRNSTADIO-SILESIVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE E TYPOGRAPHEO HENDELIANO.

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

VIRO
EXCELLENTISSIMO, EXPERIENTISSIMO
ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO
CAROLO THEOPHILO ROGISS

MEDICINAE DOCTORI ET PHYSICO CIRCVLI
GVRAVIENSIS FAMIGERATISSIMO,

ITEMQVE
REGII GLOGAVIENSIS COLLEGII MEDICI ADIVNCTO
MERITISSIMO,

PATRONO ATQVE FAVTORI

SVMMA ANIMI SANCTITATE AD CINERES
VSQVE DEVENERANDO,

SPECIMEN HOC INAVGVRALE

QVICQVID LITERVLARVM EST,

TESTIMONIO

SVMMAE SVAE VENERATIONIS

AC OBSERVANTIAE,

CVM MAXIME PIO ET ARDENTISSIMO VOTO

OMNIGENAE ET SEMPITERNAE PROSPERITATIS

ET CORPORIS INTEGRITATIS,

SACRVM ESSE IVBET

DEVINCTISSIMVS CVLTOR

IOANNES CONRADVS FINGER,

HERRNSTADIO-SILESIVS.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

OSCITATIONE, VT SIGNO IN MORBIS.

PROOEMIVM.

Qui multiplices illas variasque ſingularum corporis humani partium vires actionesque accurata perſecuti ſunt expoſitione, Phyſiologi per luculentiſſimas abunde ſatis euincunt demonſtrationes, nullas omnino in vniuerſa vitali noſtra machina deprehendi mutationes, quae ſolo quaſi partium ipſarum adfectarum atque mutatarum ambitu continentur, neque ad reliquas etiam partes,

praecipua quadam connexione aut propiori vicinitate coniunctas, transeant, easdemque rapiant in conſenſum. Atqui haec peculiaris omnium mutationum in corpore noſtro communio conſenſusque iam pridem Medicis materiam praebuit, non morborum modo & complicatorum cum iisdem ſymptomatum indolem cauſſasque exinde reddendi explicatiores atque luculentiores, verum etiam ex iisdem his phaenomenis, per conſenſum partium ortis, conſectandi plura, quae Semiologiae medicae, nec dum ſatis elaboratae, aliquid emolumenti incrementique adferre poſſent. E quibus iſtiusmodi inprimis actiones corporis humani prae reliquis ad hos vſus aptiſſimae conuenientiſſimaeque videntur, quarum complicatior ampliorque eſt mechanismus; quoniam hinc fieri non poteſt, quin plurium partium coniunctiori vniantur nexu. Harum actionum e numero quum *Oſcitationem* quoque eſſe intelligerem, protinus ſollemne profectuum meorum medicorum ſpecimen meditatus, circumſpicere coepi, vtrum huic argumento pertractando & ad ſemiologicas inprimis rationes reuocando ante me vacauerint quidam, nec ne? At enim vero perſpexi mox,

mox, niſi me fefellerunt omnia, hanc ſaltem in meſſem Medicorum neminem adhuc immiſiſſe falcem. Operae itaque exiſtimaui pretium, quoad eius facere potero, de *Oſcitatione* ita agere, vt, quae in ſemiologicis inde euolui poſſint, lectores mei edoceantur. Quibus conaminibus meis vt diuinum annuat Numen, ardentiſſimis precibus oro exoptoque.

§. I.

At dum optimam euoluendorum ex *Oſcitatione* ſignorum medicorum, in cognoſcendis variorum, qui corpus humanum adfligunt, adfectuum naturis rationibusque & euentibus aeſtimandis profuturorum, methodum conuenientemque meditor ordinem, inconcinne oſcitanterque meo perfuncturus mihi videor inſtituto, niſi ita diſputandorum diſponam ſeriem, vt primo ipſius *Oſcitationis notio* naturalisque mechanismus e Phyſiologorum praeceptis expediatur; dein vero ex cognitis his ſingulis partibus, ad producendum hunc peculiarem motum mutuas conferentibus vires, earundemque varia adfectione ea deſumantur argumenta, quae definiendae deſignandaeque diuerſae morborum diagnoſi prognoſique inſeruire poſſunt.

§. II.

Verum enim vero maxime eſſet verendum, ne bona lectorum pars prae nauſea ſatietateque ſint oſcitaturi, ſi longo ſermone ipſos ad controuerſam vocabuli oſcitationis etymologiam morari vellem *a*). Contra ea praeſentis potius intereſt propoſiti, praemonere paucis, aliam quandam huius generis actionem, haud adeo diſſimili motu muſculari conſtantem, quam *pandiculationis* nomine vulgo deſignare ſolemus, ab oſcitatione omnino eſſe diſtinctam; licet ceteroqui ſaepius vtraque coniunctim & vno quaſi actu edatur. Quippe in hac conſpicua quaedam atque definita reſpirationis mutatio, & peculiaris ducendi ſpiritus occurrit ratio, quae, dum pandiculamur, non obſeruatur: vt plurimas alias huius differentiae notas, quas Phyſiologorum eſt explicare, in praeſentia ſilentio praetermittamus *b*).

§. III.

Quod ſi vero, quid ſit oſcitatio (§. I.), quaeras, paullo intentius animum aduertere te oportet ad varia iſta phaenomena, quae partim ante oſcitandum in corpore eueniunt, partim ipſam efficiunt abſoluuntque oſcitationem. E priori genere inprimis ſunt antecedens

a) Si quis tamen forte lautiuſculis huius farinae cupediis delectetur, habebit, quo cupiditati ſatisfaciat ſuae, euoluturus illuſtris quondam *Mich.* ALBERTI Diſſert. *de Oſcitatione*, Halae noſtrae anno MDCCXXXVII. emiſſam, §. I.

b) Confer de his plura, ſi placet, in Celeberr. *Aug. Frid.* WALTHERI Diſſert. *de Oſcitatione*, §. I. Lipſiae, ann. MDCCXXXVIII. & *Magnifici atque Illuſtris* PRAESIDIS Diſſert. *de Oſcitationis mechanismo*, anno MDCCXLIX. diſceptata.

dens quaedam vniuerſi corporis grauitas atque laſſitudo, muſculorum, praecipue ad reſpirationem pertinentium, laxitas atque debilitas, obſcurum quendam inferens ſtuporem torporemque, & tardus denique ſanguinis & humorum, praeſertim per vaſa pulmonalia, progreſſus, cum ſenſationum, neſcio qua, ignauia & deſide actione. Atque tunc obſcura quaedam ſuperuenit imaginatio; a qua protinus lenta, ſenſimque ſuccedens, & naturali profundior excitatur inſpiratio, cum longa amplaque oris diductione coniuncta, quam deinceps aeque lenta & perfecta ſequitur exſpiratio. Cui ipſi actioni tum *oſcitationis* indimus nomen.

§. IV.

Anteaquam vero omnes, quae ad hanc actionem (§. III.) conſpirarunt, partes ſigillatim recenſeamus, *generaliores*, qui in corpore humano abſolutam ſequuntur oſcitationem, *effectus*, duobus, quod aiunt, exponere liceat verbis. Atqui has oſcitationi ſuccedentes mutationes a quotidiana fere experientia locupletiſſime edocemur. Quippe, ſimulac quispiam oſcitauit, ſingularem & obſcure gratam percipit ſenſationem, corporis laſſitudo atque grauitas quaſi ad momenta temporis abſtergitur, muſculorum torpor itidem a reſtituta naturali contractione excutitur, & ipſe ſanguinis motus nonnihil acceleratur, efficaciorque euadit. Verum haec omnia generatim tantum & velut in transcurſu accidere obſeruantur. Qui autem *ſpecialius* in diuerſis humanae machinae locis inde eueniunt, effectus deinceps luculentius tradi poterunt, ſi prius varias illas

compoſitas operas, a variis partibus ad oſcitationis actionem collatas, breuiſſime fuerimus perſecuti.

§. V.

Atqui hoc in actu, ſicuti curioſius attendentibus facile conſtare poteſt, plerique, quibus alias maſticatio, deglutitio, reſpiratioque perficitur, muſculi partim intenduntur contrahunturque, partim remittuntur atque relaxantur. Inprimis vero prae reliquis ad oſcitationem ſuam conferunt opem omnes oſſi maxillari inferiori partibusque ſubiectis & vicinis mouendis dicatae carnes. Quippe, vt deorſum declinet haec maxilla, efficiunt potiſſimum biuentres muſculi, ſingulari ratione fibris ſuis tendineis intermediis ad os hyoides religati, ſimulque, anteaquam ad os maxillare inferius reuinciuntur, cum muſculis mylohyoideo & ſtilohyoideo coeuntes. Praeter hos vero concurrunt quoque reliqui, huius oſſis deſcenſum adiuuantes muſculi, aliique oſſi hyoidi contiguisque partibus annexi, verbi cauſſa, ex parte pterygoidei externi, geniohyoidei, genioglosſi, ſternohyoidei, coracohyoidei, homohyoidei, & ceteri, qui ſuperſunt, plures. Quo minus autem exinde rictus oris ſubito & quaſi raptim contingat, ipſe impedit reniſus muſculorum, maxillam hanc eleuantium, temporalium, maſſeterum, & internorum pterygoideorum; quorum relaxatio quaſi per gradus fit, adeoque huic maxillae placide mouendae praecipue inſeruit *c*).

§. VI.

c) Subtilius, pro more ſuo, muſcularem hunc organorum, oſci-

§. VI.

At coniuncta cum maiori oris rictu ſub oſcitatione inſpiratio profunda (§. III.) longe profecto maiorem muſculorum numerum in conſpirantes agit motus. Nolumus autem exſpectari hic a nobis amplam ſingulorum horum muſculorum recenſionem; quum eadem omnes phyſiologici ſcriptores locupletiſſime perfungantur, complurium pectoralium, inprimis intercoſtalium, nec non abdominalium communem in agendo concurſum demonſtrantes. De hoc autem ſeorſim moneri ſe patiantur lectores, quod ſub oſcitatione, quippe non ſimplici reſpiratione, ſed maiori inſpirationis exſpirationisque gradu (§. *cit.*), plures hic, alias quieſcentes, conſpirent muſculi: cum ſpiritui profundius adducendo inſeruientes, ſcaleni, trapezii, maſtoidei, ceruicales deſcendentes, pectorales, leuatores coſtarum, ſerrati ſuperiores, aliique nonnulli; tum ſimilem validiorem adiuuantes exſpirationem, ſacrolumbares, longiſſimi dorſi, atque quadrati. Quorum ſingulorum varias agendi rationes ex Anatomicorum demonſtrationibus repeti oportet *d*).

oſcitationem producentium, mechanismum expoſuit celeberrimus *Aug. Frider.* WALTHER, in *Diſſert. citat.* §. II. ſqq. cui adiici oportet illuſtrem *Albert. de* HALLER in *Primis lineis Phyſiologiae*, §. DXCVII. & DXCVIII, & *Magnificum* PRAESIDEM in *Diſſert. citat.* §. V. & VI.

d) Huc quoque conferas modo laudati *de* HALLER *Libr. cit.* §. CCXCI. & CCXCVI, & excellentiſſimi *Chriſtiani Gottlieb* LVDWIGII *Inſtitutiones Phyſiologiae*, §. 441. & 442. & prae reliquis *Magnifici* PRAESIDIS *Diſſert. citat.* §. II. & III.

§. VII.

At in tanta tamque ampliſſima muſculoſae actionis, quae ad oſcitationem pertinet (§. V. VI.), complicatione, quae non ſine ſingulari efficaciſſimaque omnium actionum vitalium naturaliumque adfectione fieri poteſt, quis non inſignes in vniuerſo corpore humano ab oſcitatione excitatum iri mutationes ominetur? Conſiderate modo, ni taedet, lectores, tot tamque multiplicium muſculorum, quos nominatim tantum attigimus (§. *cit.*), cum diffuſiſſimis neruorum generibus, quinto, octauo ſiue vago, & intercoſtali, mutua eaque arctiſſima commercia; expendite reſpirationis grauiſſimum in omnes reliquas machinae noſtrae functiones imperium; intueamini denique varias, quae itidem exinde ſanguini humoribusque circulantibus accidunt, viciſſitudines mutationesque, neque profecto erit, cur diuerſos iſtos oſcitationis effectus, tam generales, ſuperiori loco (§. IV.) iam recenſitos, quam ſpecialiores quosdam, protinus breuiſſime exponendos, magna proſequamini admiratione.

§. VIII.

Nempe inter has *ſingulares*, qui in oſcitantibus eueniunt, *adfectus*, primo lubet nominare loco eos, vnde variarum capitis partium actiones immutantur. Quo nomine inter oſcitationis comites referri oportet auctiorem ſaliuae excretionem, a glanduloſis ipſius promtuariis, per agentes circumiectos muſculos compreſſis, inductam *e*); porro leuem quan-

e) Ad phyſiologicas rationes hoc phaenomenon expendit cele-

quandam interdum illacrymationem, a ſimilibus cauſſis oriundam *f)*; tum auditus grauitatem, quae externae meatus auditorii ſub oſcitatione coarctationi, & maiori tubae Euſtachianae apertioni debetur *g)*; ipſam denique deglutitionem prorſus interceptam, nec non loquelae ſummam difficultatem & ad diſtinctos ſonos producendos ineptitudinem, quae quin oriatur, fieri non poteſt, quum ipſis his actionibus alias deſtinati muſculi hyoidei, pharyngei, & laryngei ſub oſcitatione, vt ſupra oſtendimus (§. V.), potiſſimum in motum agantur *h)*.

§. IX.

Sed in reliquo, quod ſupereſt, corpore itidem quaedam partes, earundemque varii motus ſingulariter ab oſcitatione immutantur. Quandoquidem non ſolum vniuerſa reſpirationis organa hoc ſub actu variam ſubeunt mutationem, vti iam ex ſupra diſputatis (§. VI.) patuit; ſed ſpeciatim quoque dum oſcitatur, pars aſperae arteriae intra pectus retrocedit, aër copioſius pulmones ſubit, omnesque bron-

B 3 chio-

celeberr. WALTHER in *Diſſert. citat.* §. VI. quocum confer *Magnifici* PRAESIDIS *Diſſert. citat.* §. XIX. & celeberr. ALBERTI *Diſſert. allegat.* §. IV.

f) Denuo hic excitandi ſunt celebratiſſimi viri, WALTHER & ALBERTI in *Diſſertationibus citatis*: prior §. XVIII. & poſterior, §. IV.

g) Huius quoque phaenomeni mechanismum ſubtilius in *citatis ſcriptis* tradiderunt *Magnificus* PRAESES, §. XVIII. WALTHER §. VII. & ALBERTI §. III.

i) Hic etiam videſis ante omnes WALTHERIANAM *Diſſertationem* §. II. ad V. & VIII. cui addi poteſt ALBERTI in *Diſſ. citat.* §. III. & ſequent.

chiorum ramos quaquauerſum in longitudinem latitudinemque diſtendit, eoque modo ſanguinis per pulmonalia vaſa tranſitum celeriorem vegetioremque *i*) reddit (§. IV.). Simul vero ampliſſimum illud tranſpirationis inſenſibilis genus, quod a pulmonum vaſculis exhalantibus efficitur, a fortiori, dum remittit oſcitatio, exſpiratione, copioſius & profuſius euadit; ſaepiusque ſic ſpiſſiores ſtagnantesque humores, pneumonicum viſcus offendentes, efficaciſſime diſcutit expellitque *k*). De conſilio denique tacemus hic, vt breuitati proſpiciamus, ſingulares intenſosque, qui hic conſpirant, diaphragmatis, pericardii, inteſtinorum, omniumque viſcerum abdominalium motus; quippe qui ex reſpirationis theoria, quam Phyſiologi tradunt, Medicorum nemini incogniti obſcurique eſſe debent *l*).

§. X.

Verum enim vero perpaucis adhuc variorum horum motuum, ad oſcitationem perficiendam concurrentium, *cauſſae proximae* atque *efficientes* reſtant euoluendae; quandoquidem eaedem ipſae ſaepenumero aliorum quoque adfectuum, ſubinde humanum adfligentium corpus, rationes complectuntur, eoque nomine ad aeſtimandas eorundem morborum diagnoſes prognoſesque praecipuae ſunt commodi-

i) Plenius omnia haec diſputauit ſaepenumero iam laudatus WALTHER in *Diſſert. citat.* §. IX. & ſequent.

k) Hunc effectum inprimis euidentiſſime demonſtrauit modo citatus WALTHER in *Diſſert. allegat.* §. XIII.

l) Seorſim tamen & haec phaenomena expoſuit iam dictus celeberrimus WALTHER in *Diſſert. cit.* §. XIV. ad XVI.

moditatis vtilitatisque. Atqui hic ea repetentes animo phaenomena, quae oſcitationis ſunt incitamenta (§. II.), haud leuibus incongruisque argumentis videmur nobis vniuerſum omnium cauſſarum, vnde ad oſcitationem impellimur, apparatum ad ſolam rectiſſime deferre leniſſimam fibrarum muſculoſo-neruoſarum, motui reſpiratorio & maxillari deſtinatarum, irritationem, a progreſſiuo ſanguinis atque fluidi neruei per easdem motu quomodocunque, ſed leniſſime tamen, retardato atque impedito excitatam, & cum anima, obſcuro tantum ſenſationis genere, communicatam *m*). Quorum impedimentorum; profluentibus per vaſcula humoribus obiectorum, quum plurimae porro eſſe poſſint cauſſae, haud adeo mirum eſſe oportet cuidam, qui fiat, vt naturali non ſolum actionum vitalium torpori, verum etiam haud paruo morborum numero frequentiores ſuperueniant oſcitationes.

§. XI.

Proinde quoque quoniam hae ipſae oſcitationes (§. X.) eiusmodi ſunt phaenomena, quae, ſi in corpore humano eueniunt, ſenſibus deprehendi, & ex quorum praeſentia eorundem etiam cauſſae (§. *cit.*), vt praeſentes, colligi poſſunt, apertae eſt demonſtrationis, per ipſam *ſigni* notionem philoſophicam,

m) Obſcuram hanc intricatamque oſcitationis aetiologiam enodare diſtincteque explicuit *Magnificus* PRAESES in *Diſſertat. citat.* §. XIII. ſeqq. quocum tamen conferendus quoque eſt ſaepe laudatus illuſtris WALTHER in *Diſſertat. citat.* §. XVII. & XVIII.

cam, Medicum oſcitatione, vt ſigno, commodiſſime vti poſſe. Verum enim vero quum ea corporis noſtri ſit conditio, is ſtatus, vt omnes omnino, quaecunque accidunt, mutationes certo quodam & per ipſius machinae humanae rationes definito modo inter ſe conueniant conſpirentque: ſequitur exinde euidentiſſime, vt ex ipſa hac conſpiratione conſenſuque haud dubia intelligi poſſit conjectura, cum ex quibus praeteritis motibus, tanquam cauſſis, ipſae oſcitationis ortae fuerint cauſſae; tum quales nouae ex iisdem his ipſis futurae in humano corpore ſint mutationes. Ex quo apparet, aliquid etiam adminiculi in oſcitationum conſideratione medica eſſe poſitum ad praeſentem, praegreſſam, venturamque corporis noſtri conditionem perſpiciendam. Atqui vero circulatio humorum quomodocunque retardata atque impedita, ſimulque obſcura ſenſatio ingrata inde concitata, oſcitationum quippe cauſſa (§. *cit.*), qualibuscunque adfectionibus humanae ſanitatis morboſis iure meritoque inſerenda eſt; ſicuti in Pathologorum ſcholis locupletius demonſtratur: vnde vel ipſo hoc nomine oſcitationes inter *morborum ſigna* haud poſtremum occupabunt locum.

§. XII.

Ad faciliorem itaque morborum, diuerſorumque, quos ſubeunt, ſtatuum intelligentiam oſcitationum indicia impraeſentiarum expoſituri, & ad phyſiologica, quae iam commentati ſumus (§. III–X.), dogmata amplius exacturi, vt concinnior explicatiorque noſtra ſit diſputatio, duobus inprimis ge-

neri-

neribus omnem hanc ſignorum, a ſingulari huiusmodi oris hiatu petendorum, vniuerſitatem diſtinctam diſpoſitamque ſiſtemus: altero, quod velut *generalem* horum indiciorum complectatur *claſſem*, easque generatim euoluat mutationes, quas primariae magisque vniuerſales corporis humani functiones ſub obſcitabundo motu ſubeunt; altero vero, quod per partes quaſi eat, eaque *ſpeciatim* & ſeorſim expendet, quae variis ſingularibus noſtrae fabricae partibus, dum oſcitatur, contingunt, variorumque morborum peculiarium praeſentiam indolemque deſignant.

§. XIII.

Quodſi igitur primo praeſentem corporis humani ſtatum ſub oſcitatione generatim intueamur (§. XII.), adeoque inſolitum hunc motum *diagnoſtici ſigni* loco habeamus, facillima e collectis comparatisque, quas ſupra expoſuimus (§. X.), huius phaenomeni cauſſis eſt iudicatio, adeſſe iam in noſtra machina quantulamcunque omnium actionum vitalium, motus nempe circulatorii humorum fluidique neruei, itemque reſpirationis difficultatem, vndecunque productam, arctiſſimoque vinculo cum hac connexam obſcuram torporis laſſitudinisque ſenſationem (§. *cit.* & III.). Caue autem, exiſtimes, in quotidianis, torpidorum, ſegnium, dormiturientium, aut adhuc a capto ſomno ſemiſomnium hominum oſcitationibus haec fieri ſecus, aliudque illis ſtatuendum eſſe pretium. Tantum enim abeſt, vt in his dictae deficiant cauſſae, vt potius leuisſimus tantum earundem gradus, facillime nouo &

ab irritatione incitato contractili muſculorum motu tollendus, ſubobſcuram praedictarum mutationum coniunctarum reddat ſenſationem. Contra ea frequentiſſimae, continuae & inuitis hominibus accidentes oſcitationes, quas *oſcedinem* Latini, χασμωδίαν Graeci appellant *n*), grauitatem ante memorati vitii, vitales motus nonnihil laedentis atque corrumpentis, teſtantur, certiſſimam foecundiſſimamque, ni tollatur protinus, plurimorum morborum matrem euaſuram. Vnde etiam veteres Medici, haud inidonei ſignorum medicorum ſcriptores, HIPPOCRATES, GALENVS, AVICENNA, aliique *o*) inuitos atque crebriores oris ad oſcitationem rictus morborum claſſi inſeruerunt.

§. XIV.

Quae vero ex frequentioribus huiusmodi oris hiatibus (§. XIII.) generatim *praenoſci* praeiudicarique poſſint, facile ex ante diſputatis (§. *citat.*) clarum diſtinctumque eſſe poteſt lectori. Quandoquidem ex grauiori iſtius generis humorum per canales euntium difficultate atque tarditate non ſolum fibrae ſolidae, liberiori fluidi vitalis neruei influxu interclufae, priſtinum naturale amittent robur, laxioresque euadent, verum etiam ipſa fluidorum moles

n) Vide, ſi lubet, *Auli* GELLII *Noctium Atticarum* Libr. IV. Cap. XX. cui addi merentur *Hieronymus* MERCVRIALIS in *Variarum Lectionum* Libr. V. Cap. X. & ſaepius iam laudatus WALTHERVS in *Diſſert. citat.* §. XVIII.

o) Ne longi ſimus, excitabimus ſolum *Ioannem Conradum* BARCHVSEN in *Collectis Medicinae practicae generalis*, Cap. V. §. XX. haec veterum auctorum loca indicantem.

moles ſpiſſiorem inquinatioremque contrahet mixtionem, paſſimque congeſtionibus ſtagnationibusque effectis, ſpasmorum, inflammationum, infarctuumque variorum origini dabit anſam. Quo nomine haec iam pridem intuiti veterum Medicorum perſpicaciſſimi quidam, hominibus frequentiſſime oſcitantibus imminentes augurati ſunt morbos *p*). Quos ſecutus e recentioribus *Daniel* SENNERTVS, haud ignobilis auctor: *Oſcitatio*, inquit *q*), *& pandiculatio etſi ſaepe pigritiae ſaltem ſigna ſunt, aut ex imaginatione proficiſcuntur: interdum tamen a cauſſa morbifica ortum habent, & morborum inſtantium ſunt praeſagia.* Cui adiicere liceat *Franciſcum du* PORT, elegantiſſimi ingenii poëtam Semiologum, & ſine merito ſuo hodie paullo obſcurioris nominis, de morborum imminentium ſignis ita canentem *r*):

Si praeter ſolitum macies, aut corpus obeſum,
Aut calor, aut grauitas, aut ſomnia plena tumultus,
Eque breui ſomno ſopor, aut cutis vlcere foeda eſt;
Si ſudor pectus, ceruicem, crura, genuue
Permeat, aut animus languet, corpusue fatiſcit;
Si dolor aut oculos tenet, aut praecordia, pectus,
Aut capitis venas, horrorue perambulat artus,
Spiritus aut grauis eſt, repetitus & oris hiatus,
Adfore praedicas, vel adeſſe in limine morbum.

 Qui-

p) Confer eundem, quem modo not. *o*) allegauimus, ſcriptorem, eodem loco.

q) In *Inſtitutionibus medicinae* Libr. II. Part. III. Sect. II. Cap. V. pag. 457. Edit. Vitenbergens. ann. MDCLXVII.

r) In *Libris IV. de Signis morborum*, Libr. I. Cap. VIII. p. 11. Edit. Pariſienſis, ann. MDCLXXXIV.

Quibus omnibus denique, licet tacite, adſentit etiam *Hermannus* BOERHAAVE, vir in tantum laudandus, in quantum omnibus paene reliquis Medicis doctrina & celebritate antecelluit, a laſſitudine inſolita & corpore torpido, quippe oſcitationis prodromis & irritamentis (§. II.), futuri morbi ſigna deducens *s*).

§. XV.

Verum enim vero quum & ipſa oſcitatio, & eiusdem cauſſae ſuis innitantur cauſſis, tanquam effectus, haud incerta quoque iudicatione, ope ratiocinii iuſti atque exacti, praegreſſae iſtae corporis humani mutationes, a quibus praeſentes vitioſae oſcitationemque efficientes dependent, in Medici notitiam peruenire poſſunt. Generalem itaque hanc *anamneſticorum ſignorum*, ex oſcitatione, praeſertim frequentiori, deducendorum claſſem euoluturos nos ante omnia attendere oportet ad omnia ea mutationum, in fabrica noſtra obuenientium, genera, quae qualemcunque motuum vitalium inertiam (§. X.) producunt. Huc vero, docentibus Pathologis *t*), pertinet potiſſimum in genere ſolidarum partium imbecillitas atque atonia, liquorum vitalium mixtio peruerſa nimisque ſpiſſa & glutinoſa, aut copia iuſto maior minorue, vel in vniuerſo corpore, vel in peculiari tantum eiusdem parte haerens,

s) In *Inſtitutionibus medicis*, §. 898.

t) Conferendi, verbi cauſſa, ſunt *Magnificus* PRAESES in *Fundamentis Pathologiae generalis*, Sect. I. Cap. II. §. XXV. & *Perilluſtris Gerardus L. B. van* SWIETEN in *Commentariis in Hermanni* BOERHAAVE *Aphoriſmos de cognoſc. & curand. morb.* §. 106. vt alios taceamus.

haerens, & inaequali reniſu in ſolidorum vaſculorum agens compagem. Quodſi vero porro, ducibus iisdem Pathologis, in horum phaenomenorum origines inquiras, intelliges, huiusmodi ſolidorum debilitatem, incongruamque fluidorum conditionem, infinitis deberi cauſſis; verbi gratia, diuturnis vigiliis, immoderato ſomno, diaetae lautae, intenſiori longiorique muſculorum motui, excretionibus naturalibus aut nimiis, aut parcioribus ſuppreſſisue, inaequali & intemperato ingeſtorum erga egeſta habitui, plurimisque aliis; quas hic recenſere amplioris, quam hae ferunt paginae, inſtituti eſſet futurum. Atqui vero omnium ſingulorumue horum adfectuum priſtinae iniuriae, huius vel illius hominis ſanitati ſubinde illatae, ſaepenumero quoque per crebriorem oſcitationem ſui memoriam in Medicorum notitiam reducunt.

§. XVI.

At profecto, quae in ſingularibus morborum generibus, indolis euentusque intuitu, ab oſcitationum magnitudine frequentiaque ſpeciatim manifeſtantur, nunc porro (§. XII.) peculiarem exigunt conſiderationem. Qua in re vt eo ſtrictius inſtitutum expediamus noſtrum, ſemiologicas has obſeruationes variorum veterum recentiorumque Medicorum, quas ſub crebriori repetitaque experientia

multa dies & multa litura coërcuit u),

confirmauitque, ſecundum ſumma quaedam morborum genera ſumus expoſituri. Agmen horum

 ducant

u) HORATIVS *de arte poëtica*, verſ. 293.

ducant febres, ampliſſimum genus; ſubſequantur haemorrhagiae; tum ſuccedant moleſtiſſimi grauiſſimique congeſtionum ſanguinearum ſeroſarumque comites, dolores nempe ſpaſtici, rheumatici, arthritici, conuulſiuique; hos excipiant omnium iniquiſſima & aegre explicabilia labis viſcerum deiectique in ſolidis partibus roboris conſectaria; tandemque agmen claudant aliquot mala, quae infantes inprimis, feminasque grauidas aut parturientes infeſtant.

§. XVII.

In *febrili genere* (§. XVI.) quaſi regnant oſcitationes; teſtibus tam quotidiana experientia, quam ingenti obſeruatorum medicorum apparatu *x*). Cuius phaenomeni ratio eo minus obſcura eſſe poteſt cuidam, quo magis quantulicunque minimorum & extremorum vaſculorum ſpasmi, inſultus febrilis auctores & velut promi condi, ſanguinis motum & influxum nonnihil retardant, eoque ipſo modo muſculis moleſtiam creant, torporisque inferunt ſenſum, oſcitationis irritamentum (§. III. X.). Sicubi ergo oſcitauerint eiusmodi aegrotantes frequentius profundiusque, non ſolum certiſſima prognoſi praedicenda eſt febrilis paroxysmi acceſſio; ſed ipſa quoque oſcitationum inſolita frequentia & diutur-

x) Vin', vt excitem hanc nubem? Profecto haud ſerio velis, niſi longiſſimam quoque omnium Pathologorum Semiologorumque, qui ab HIPPOCRATIS temporibus ad recentiſſimam vsque aetatem inclaruerunt, velis enumerationem. Interim omnia hactenus laudata atque allegata ſcripta haud incommode hanc in rem euolui poſſunt.

diuturna protractio, niſi aegrotantis conſuetudo interludat, grauiorem longioremque ſpasmorum febrilium durationem & maiorem, copioſiorem, efficacioremue materiam morbificam locupletiſſimo indicio manifeſtat.

§. XVIII.

At prae reliquis *intermittentium febrium* genus inter diagnoſtica, quibus ſe obſeruantibus ſiſtit, ſigna frequentiores ſibi vindicat oſcitationes, miſero aegroto tam ingrati & moleſti hoſpitis acceſſionem denunciantes. *Oſcitationes*, inquit HIPPOCRATES *y*), *febres praecedunt*, & quidem, vt reliqua illic diſputata conferentibus primo conſtabit intuitu, *intermittentes*. Grauius tamen hi ipſi graues febris venturae indices, partim in tertiana ſub prioribus paroxysmis, dum acceſſum indicant *z*), partim in genere, adnotante *Laurentio* BELLINO *a*), in quartana homines inuadunt. Quorum phaenomenorum rationes haud difficiles ſunt explicatu, ſi arctisſimum illud mutuum ventriculi cum diaphragmate ceterisque reſpirationis organis vinculum, a natura per vagi intercoſtalisque paris neruei filamenta nexum (§. VII.), paullo attentius intueamur, ſimulque conſideremus, primis praecipue febrium intermittentium temporibus primas vias cruditatibus variis inſigniter eſſe obrutas, anteaquam concoctiones earundem

y) In *Libro de Flatibus* p. 298. *Edit. Foeſian.* Geneu. MDCLVII.
z) Conferre hac de re plura potes in *Magnifici* PRAESIDIS *Fundamentis Semiologiae medicae*, Part. ſpecialior. Sect. I. Cap. I §. I. & Illuſtris ALBERTI *Diſſert. citat.* §. IX.
a) In *Libro de Febribus*, Propoſit. XXIII.

rundem criticae moleſtam hancce materiem aut correxerunt, aut penitus ſuſtulerunt *b*).

§. XIX.

Tantum vero abeſt, vt reliquis febrium claſſibus ſuae & velut propriae, eaeque ominoſae deſint oſcitationes; vt potius paſſim, tanquam variarum indicationum medicarum adminicula & argumenta, ſint animaduerſae. Audite legiteque, ni piget, lectores, quid, *exanthematicarum febrium* intuitu, *Franciſcus du* PORT, iam ſupra a nobis honorifice excitatus (§. XIV.), ex eiusmodi ſuperuenientibus oſcitationibus, non ſine aliorum ſymptomatum conſortio obſeruatis, praedixerit, vt vates.

Erumpent, inquit *c*), *illis papulae, quibus* oris hiatus
Crebrior, expanſaeque manus, corpusque per omne
Punctio, cum querulo capitis dorſique dolore;
Raucaque vox faciesque rubens, lacrymaeque profuſae
Spiritus haud facilis, naris pruritus & auris,
Et pauor in ſomnis tremulus, febrisque, ſitisque eſt.

Praeter haec vero haud rarae quoque eſt obſeruationis, in iis, qui a ſeroſo ad pituitariam SCHNEIDERI membranam, glandulas faucium collique ſaliuales, & bronchialia vaſa decubitu in *catarrhales* incaſuri ſunt *febres*, frequentiorem plerumque contingere oſcitationem, imminentis iam inſultus febrilis praenunciatricem. Quod vtrumque febrium genus quum, ſicut e pathologicis conſtat, corrupto &

b) Plurima quoque huc pertinentia eximie diſſerit *Magnificus* PRAESES in *Diſſert. citat.* §. XXII.

c) In *Libro citat.* Libr. IV. Cap. XXIII. p. 117.

& ſtagnanti in vaſculis minimis humori ſeroſo lymphaticoque ortum debeat ſuum, & poſterius inprimis maſticationis, deglutitionis, reſpirationisque organa occupet, minime profecto mirum eſt, haec ipſa loca, ob perfluentium humorum tarditatem atque lentorem, ad frequentes excitari oris hiatus (§. X.).

§. XX.

Praeter ea vero haud infrequentis eſt obſeruationis, vt auctor teſtisque eſt celeberrimus quondam vir, *Michael* ALBERTI *d*), quod in febribus bilioſis in initio, quando acris haec materia in primis viis febri

nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam,

& febriles protinus excitatura eſt aeſtus, aegrotantes crebrius oſcitent, & acceſſuri ſui mali indicium exhibeant. Denique fuerunt etiam interdum *peſtilentiales febres*, in quibus oſcitationes malum portenderunt euentum. Cuiusmodi perquam memorabile exſtat exemplum apud *Polydorum* VERGILIVM: *Subiit*, inquientem *e*), *aliud peſtis genus Romae, vt cum quis ſternuiſſet aliquoties, continuo occideret; — — item & oſcitare ſimul lethale fuit; propter quod ſeſe crucis ſigno repente communire conſueuerunt, & hoc etiam nunc ab oſcitantibus fit f).* Et paulo

d) In Diſſertatione ſaepius iam citata, §. IX.

e) In Libris octo de rerum inuentoribus, Libr. VI. Cap. IX. pag. 392. & 393. Edit. Argentor. MDCVI.

f) Retinent veterem hunc morem etiamnunc nutrices aliaeque mulierculae, infantum gerentes curam; quippe quae hiantes

paulo poſt: *Oſcitantes ſibi timere ex quadam religione conſtat, quod oſcitatio ex ſomno aut taedio ſequatur, ac in iis, qui febrem habent, ſit aduentantis ſeu potius augeſcentis febris indicium.* In quo vtroque febrium genere iam memorato quid cauſae ſubſit oſcitationum, ex reliquis euidenter apparet ſymptomatibus; quae & de varia reſpirationis difficultate, & de euidenti primarum viarum debilitate inordinatoque eorundem motu periſtaltico teſtantur, eoque nomine vitioſi huius oris rictus cauſſae euadunt (§. X. XVIII.).

§. XXI.

Nunc autem porro ad eorum ſignorum, quae variae de *morbis haemorrhagicis* diagnoſi prognoſique ſtatuendae inſeruiunt (§. XVI.), & ab oſcitatione deſumi poſſunt, euolutionem conuertenda eſt oratio. Quippe tam actiuae vel naturales, quam paſſiuae ſeu praeternaturales ſanguinis effuſiones, vt in ſcholis medicis vulgo audiunt, ſiue iuſtam excesſerint copiam, ſiue parcius emanauerint vel penitus fuerint ſuppreſſae, mirum quantum omnino valent ad ſanguinis ceterorumque humorum per vaſa minima progreſſum mutandum, retardandum, ſufflaminandumque, & hac ipſa ratione eas partes, quas natura maſticandi reſpirandique negotio abſoluendo praefecit, inſigniter adficiendas (§. X.). Quibus verbis noſtris exempla fidem danto. Primo itaque ſi ad *naturales* reſpiciamus *haemorrhagias,*

hiantes infantum recens natorum fauces, dum crebrius oſcitare ſolent, crucis ſigno ſignant, ne forſan, neſcio quid mali, illis accidat.

gias, haud infrequentes earum, cum ſuppreſſarum, tum excedentium atque profuſarum, comites in variis obſeruationum medicarum ſcriptoribus deprehendimus oſcitationes crebras & adfatim ſemet inuicem excipientes, & ſemper intenſiorum grauiorumque ſpasmorum complicatorum praeſentium, vel ſaltem maxime imminentium, declaratrices. Memoratu hanc in rem digniſſima ſunt exempla, a *Philippo* HOECHSTETTERO, & *Vito* RIEDLINO relata: quorum prior g) virginem vidit quatuordecim annorum, texturae rarioris & exilis, nondum menſtruas paſſam purgationes, & hinc in tantas tamque frequentes & quotidie quarta hora poſt meridiem redeuntes delapſam oſcitationes, vt, quaſi contractis conuulſisque thoracis muſculis, pectus continua ſpasmodica iactatione concuteretur, non illaeſis & dolenti conſenſu excluſis abdominalibus musculis; poſterior vero itidem virginem obſeruauit *h*), viginti duo annos natam, quae, neſcio qua de cauſa, impedito catameniorum fluxu, primo pleniſſimum periculi ſpasmodicum ſuſcepit aſthma, paullo poſt vero tanta frequentia, tamque vehementi motu oſcitare coepit, vt non ſolum exinde caput valde doluerit, ſed & ipſum os aliquoties, tamquam luxatum, non, niſi aliorum adminiculo eleuatum, iterum claudi potuerit. Quibus longe

g) Videantur eiusdem *Rararum Obſeruationum medicinalium Decades ſex*, Dec. IV. Obſ. IX. p. 447. ſeq. Edit. Francofurt. MDCLXXIV.

h) Referente ipſo in *Lineis medicis*, Ann. I. Menſe Nouembr. Obſ. XVI. p. 385. Edit. Auguſtae Vindelicor. MDCXCV.

plura adiungere poſſemus eiusdem argumenti exempla, ſi reliquarum haemorrhagiarum, praecipue haemorrhoidum, anomalias, vitioſo huiusmodi & oſcitante oris rictu interdum ſtipatas, quae ſubinde attenta diuerſorum Medicorum obſeruatione animaduerſae ſunt, longiori perſequi vellemus oratione.

§. XXII.

E contraria autem parte (§. XXI.) tam, quae natura fiunt, quam, quae externis inferuntur violentiis, copioſiores ſanguinis profuſiones ex ſuperuenientibus oſcitationibus ſaepenumero aeſtimari iudicarique poſſunt. *Quaeuis* enim *oſcitatio*, rectiſſime monente illuſtri WALTHERO *i*), *praeſertim ſin crebrior fuerit, certos morbos intendit. Et inter hos haemorrhagiae quoque ſunt. Quam ob rem in vulneribus grauioribus, deinde in immodica narium haemorrhagia, & haemoptyſi, plurimum ea metuitur, & nocet.* Si ea enim, quae exinde diagnoſticis adnumerari poſſunt ſignis, ſingulatim ſpectes, oſcitatoriae huiusmodi haemorrhagiae, vt ita loqui liceat, haud dubiam Medico mouebant ſuſpicionem, vaſa ſanguifera iam adeo nimis liquore ſuo eſſe vacuefacta, aut liberum vitalis liquidi ad neruos transfluxum ita interceptum, vt, naturali ipſorum robore imminuto atque infracto, ingens humorum lentor tarditasque progreſſionis inducatur. Cuius generis iſta fuit capitis laeſio, quae per ceruicem in dextrum cerebri ventriculum penetrauit, & frequentibus immodicisque oſcitationibus pandiculationibusque

i) In *Diſſertatione* ſaepius iam *citata*, §. XIX.

que miſerrimum aegrotantem vehementer adflixit; quam *Iobus a* MEEKREN inter chirurgicas, ipſo auctore foras datas, retulit obſeruationes *k*). Plura non attingimus exempla, ne iuſtae officiamus breuitati.

§. XXIII.

Haud vero laetabiles haemorrhagiarum variarum euentus, vti ex iam diſputatis (§. XIII. XIV. XXII.) facile coniici poteſt, immoderatae huiusmodi oſcitationes portendunt. Quandoquidem vel eo nomine, quod difficillimi retardatique ſanguinis fluidique neruei motus indicia ab oſcitationibus petuntur (§. XIII.), valde ominoſum eſt, ſi ſub grauioribus huiusmodi haemorrhagiis aegroti intemperantius oſcitant, metumque eſſe oportet aut longe effuſioris, immoque funeſti ſanguinis profluuii, aut ſuperuenturorum motuum conuulſiuorum, animiue deliquiorum. Quos binos euentus exemplis confirmaturi, alterum, qui immoderatiſſimae ſanguinis effuſioni anſam dat, infra, dum mulierum nonnullos tangemus morbos, ſingularibus id genus hiſtoriis illuſtrabimus; alterum vero ſequenti luculentiſſime probabimus obſeruatione. Anno MDCCXLVII. amicorum noſtrorum quidam frequentiſſima inſtituit canicidia, canibusque variis in locis, mox ex vno, mox ex pluribus foraminibus, iam venis, iam vero arteriis inflictis, omnem, quem potuit, ſanguinem eo emiſit conſilio, vt attenta

k) In *Obſeruationibus medico-chirurgicis, ex Belgico in Latinum translatis ab Abrahamo* BLASIO, Cap. XVI. p. 87. Edit. Amſtelod. MDCLXXXII.

animaduerſione ſingulas illas mutationes, quae animali fabricae ab eiusmodi vaſorum vacuefactione atque collapſu accidunt, diſtincte obſeruaret. Et ecce! ſimulac, inſigni cruoris copia effuſa, arteriarum pulſus debilior euadebat, miſella haec animalia primo ſubinde tantum & infrequenter, dein vero aucta magis magisque frequentia oſcitare coeperunt, donec ſub ipſis immoderatiſſimis oſcitationibus nerui muſculique grauiſſime conuellerentur, mortemque indicerent mox acceſſuram *l).*

§. XXIV.

Succedunt iam expediendi ii morbi, qui variis congeſtionibus ſanguineis ſeroſisque ortus debent ſuos, & plerumque acerbiſſimos dolores aegrotantibus inurunt: *motus* nempe *ſpasmodici*, *rheumatici*, *arthritici*, *conuulſiui*que (§. XVI.). Atque hi profecto, ſi qui alii vnquam, quaſi familiares habent oſcitationes morboſas; quarum proinde opportuniſſimus, ad diuerſa ſigna in his morbis conſtituenda, eſt vſus. Noſtri ergo plurimum intereſt propoſiti, praecipuos, ſi non omnes, huius claſſis adfectus ex vario oſcitationum conſortio diiudicare. Ergo vt a capite ordiamur, haud incommode noſtram hic faciemus ſententiam illuſtris *Michaelis* ALBERTI, dicentis *m)*: *Frequenter euenit, vt adfectus*

l) Ad illuſtranda haec phaenomena plurimum quoque lucis adferet docte conſcripta Clariſſimi *Phil. Georgii* SCHROEDERI Diſſertatio *de Conuulſionibus ex haemorrhagia nimia oriundis;* Marburgi, MDCCLII.

m) In *Diſſertatione ſaepenumero* iam *citata* §. X. p. 31.

ctus capitis congeſtorios, ſpaſticos, & conuulſiuos, cum ventriculo conſentientes, hoc ſymptoma, oſcitatio nempe, moleſtet, eorumque ſonticas exacerbationes, tanquam ominoſus praecurſor, indicet. Prae aliis vero illud cephalalgiarum genus, dum inſtat, crebrioribus prodi ſolet oſcitationibus, quod a catarrhali ſeroſaque ad glandulas ſaliuales aut membranam pituitariam metaſtaſi inducitur, & plerumque obſcuro obtuſoque doloris ſenſu incommodat aegrotis. Cuius indicii cauſſas, ſi quis eruere velit, haud adeo longo difficilique opus eſt negotio, ſi ipſe conſideret modo, ob emiſſaria ſeri ſaliuaeque, abundante colluuie referta & nonnihil obſtructa, capitis venas & durae matris ſinus ſanguine turgere inſigniter, eaque de re contiguarum vicinarumque arteriarum motui ita obniti, vt conſuetus per easdem humorum motus paullulum impediatur atque retardetur, ac ſic oſcitationum naſcantur *n*) incitamenta (§. X.).

§. XXV.

Sed in vniuerſo cardialgicorum colicorumque cruciatuum ambitu, qui etiam modo memoratis ſpasmorum finibus circumſcribitur (§. XXIV.), quaſi in propria ſede, regnant oſcitationes. Mirifice enim alimentarium canalem, quem ipſum cardialgiae colicaeque adfectiones adfligunt, cum iis conſentire organis, quae oſcitationi perficiendae inſeruiunt, quotidianae experientiae locupletiſſimum teſtimonium confirmat. Quippe, vt Phyſiologi

n) Subtilius haec euoluta deprehenduntur in Celeberrimi WALTHERI *Diſſertatione allegata*, §. XVIII.

logi exemplis rationibusque docent *o*), modica illa atque naturalis ventriculi diſtenſio, quae a paſtu fit, partim ſola preſſione inſignique tunc temporis reniſu, partim parariis phrenicis ſtomachicisque neruis inter ſe connexis conſpirantibusque, partim denique leui illa temporariaque vaſculorum per recentem chylificationem effecta plenitudine, ita ſuperiectum ventriculo diaphragma ceterasque partes ad reſpirationem pertinentes leni adficit irritatione, vt non ſolum haud ita multo poſt ciborum adſumtionem fibrarum muſculoſarum atque neruearum accedat ſubobſcurus torpor, maximaque in ſomnum procliuitas, verum etiam ea ratione oſcitationes ſubinde excitentur (§. II. X.). Quod phaenomenon intuiti antiquiorum recentiorumque Medicorum nonnulli, quicquid eſt oſcitationum, ex ipſo ventriculo, licet falſe, deduxerunt. Exempli loco citare liceat *Roſinum* LENTILIVM, Medicum ceteroquin non vulgaris nominis famaeque: *Oſcitatio*, inquientem *p*), *eſt multus ac copioſus vapor, ex ventriculo confertim ſurgens, & oeſophagum cum ore diſtendens.*

§. XXVI.

Proinde quanto frequentiores atque profundiores oſcitatorii oris rictus animaduertuntur, tanto certius ſigni diagnoſtici prognoſticique loco in praeſentibus aut acceſſum iam minantibus cardial-

gicis

o) Conferri quoque poſſunt plerique hactenus citati ſcriptores; ſpeciatim, WALTHERVS in *Diſſert. citat.* §. XV. & *Magnificus* PRAESES in *Diſſert. citat.* §. XX.

p) In *Miſcellaneis medico-practicis*, Part. III. p. 218.

gicis colicisque torminibus haberi poſſunt, tantoque maiora eiusmodi vitia in ventriculi inteſtinorumque actione adſunt. Quae cum multiplicis generis eſſe ſoleant, quaedam tantummodo in praeſenti ſtrictim attingemus. Nimirum huc pertinent ſtomachi infirmitas atque inertia, moleſta a cibis potulentisque nimiis, aut duris dyspeptisque impletio, materiae crudae, viſcidae, acidaeue collectio, verminoſa colluuies, flatuum incarceratio, ſpasmi ſingulares, inteſtinorum tractum hinc inde infeſtantes, cartilaginis enſiformis depreſſio, & quae ſunt id genus aliae, ſiue cardialgiae, ſiue colici doloris cauſſae *q*), partibus, reſpirationis negotio praefectis, ſimul moleſtae adeoque incommodantes, vt ſaepenumero inſolita frequentia aegrotos ad oſcitandum cogant. Qui incongrui motus ſi & diutius perſeuerauerint, & crebrius redierint, vereri omnino Medicum decet, ne demum, vt ſaepe fit, inſultus epileptici atque conuulſiui, aut in iis, qui immodica laborant plethora, apoplectici ſint ſuperuenturi.

§. XXVII.

Quae (§. XXVI.) ne temere nos dixiſſe videamur, teſtimonio nobis ſunto certi quidam & fide digni auctores: quorum obſeruationibus effatisque dicta noſtra conſtabunt. Summatim haec complectitur vir iam ſaepius honorifice nominatus, *Auguſtus Fridericus* WALTHER, illos omnes, inſolita quo-

q) Videſis quoque illuſtrem WALTHERVM in *Diſſert. allegat.* §. XIX.

qūe ratione, oſcitare adfirmans *r*), quicunque vermibus, & ſtomachi, & inteſtinorum torminibus, quin etiam plurium aliarum partium grauiſſimis doloribus diſcruciantur, vt inde quoque epilepſia futura metuatur ac ſaepenumero inducatur. E ſingularibus vero exemplis, obſeruando cognitis, vnicum ſaltem tetigiſſe ſufficiat, a *Chriſtiano Franciſco* PAVLLINI relatum *s*), vehementioris nimirum oſcitationis & pandiculationis, in aegroto quodam animaduerſae, a verminoſa colluuie oriundae: quod ex eo apparuit, quoniam, idoneo remedio adhibito, vna cum lotio & aluinis fecibus innumeri minutiſſimi vermiculi albicantes, inſtar aſcaridum, expulſi in conſpectum venerunt; quo facto protinus oſcitationis pandiculationisque inſultus paululum remiſerunt, ſenſimque, continuato porro medicamentorum anthelminticorum vſu, prorſus euanuerunt.

§. XXVIII.

Verum enim vero cum hoc ſpaſtico conuulſiuoque morborum genere (§. XXIV–XXVII.) confluunt quaſi & committuntur fines reliquorum iſtorum grauiſſimorum periculoſiſſimorumque adfectuum, a varia abſoluta & paene immedicabili ſolidarum fluidarumque partium corruptione atque labe productorum: quippe vnde

Tot febres, tot languores, tot vbique dolores
A capite ad plantas humanum corpus vt extra,

Sic

r) In *Diſſert. citat.* §. poſtremo.

s) In *Lance ſatura*, Decur. V. Obſ. I. quocum confer *Michaelis* ALBERTI *Diſſert. citat.* §. VIII.

Sic intus patitur; per ſingula membra venenum
Infudit natura homini; caput, & manus, & pes,
Et latus, & ſtomachus grauiter torquentur, & aures
Atque oculi, & fauces, renes; quid cetera dicam? t)

Atque etiam profecto hoc ampliſſimum & latiſſimo ambitu diffuſum morborum genus, ſiue ad fibras reſpicias debilitatas eneruatasque, ſiue humores conſideres lentos, impuros, inquinatos & acres, ſi non perpetuo omnibusque in corporis humani locis, ſubinde ſaltem frequenterque, torpidos impeditosque muſculorum reddet motus, ſanguinisque per pulmones tranſituri iter paullulum retardabit, idque eo magis totiesque, quotiescunque nouos repetitosque in corpus humanum meditatur impetus acceſſusque, & iamiam inſtat. Ex quo fieri non poteſt, ſi cauſſas ſupra expoſitas animo repetamus (§. X.), quin etiam crebriores ſuperuenturae ſint oſcitationes, hocque nomine inter horum quoque morborum varias ſignificationes haud poſtremum locum ſibi vindicaturae.

§. XXIX.

Quae (§. XXVIII.) vt paucis illuſtremus exemplis, merito hic prae reliquis nominandi ſunt adfectus hyſterici hypochondriacique, nec non epileptici & conuulſiui, itemque ſoporoſi & apoplectici: quorum omnium acceſſiones recurſusque crebriorem oſcitationem, tamquam ominoſum praecurſorem, indicare atque praedicere, quotidiana

t) *Marcellus* PALINGENIVS in *Zodiaco vitae*, Libr. VI. verſ. 703. ſeq.

na experientia conſtat *u*). Idem hic actus in herniosis frequentiſſime obſeruatur *x*), eo praeſertim tempore, ſi inteſtinum elapſum flatibus fecibusque aluinis diſtenditur. Ii quoque, qui animo delinquuntur, paullo ante adfatim oſcitare ſolent: quod ſi a cauſſa grauiori, verbi gratia, enormi haemorrhagia, vlcere interno & ſphacelo viſceris cuiusdam, pulmonum inprimis, acciderit, funeſtum euentum iamiam inſtantem portendit *y*). Rariores autem huiusmodi oſcitationes obſeruantur *z*), in ſcirrhis vomicisque pulmonum, licet hoc viſcus valde adgrauantibus: cuius phaenomeni ratio ex nimia huius viſceris laxitate tunc praeſente vnice commodiſſimeque videtur expedienda.

§. XXX.

Sed ad finem properantes nos pedem parumper ſiſtere iubent aliquot adfectiones, quae ad mulieres grauidas parturientesque, nec non infantes ſingulatim pertinent, ſeque itidem variis oſcitationum acceſſibus inſultibusque frequentioribus interdum produnt. Tametſi enim inter laetabilia conceptionis factae ſigna oſcitationem quoque ſummus ille ceteroquin apud veteres Semiologus, HIPPOCRA-

u) Fuſius haec exponunt *Magnificus* PRAESES in *Diſſert. cit.* §. XXII. WALTHERVS & ALBERTI *loc. citatis.*

x) Singulatim huius phaenomeni meminit WALTHERVS *loc. citat.*

y) Videatur *idem ibidem.*

z) Hoc quoque attigit phaenomenon modo allegatus WALTHERVS *loco citato.*

POCRATES, retulit *a*): ipſe tamen hoc indicium non omni dubio & exceptione maius exiſtimaſſe videtur. Contra ea vero huiusmodi vehementes & immoderatae oſcitationes, tam grauiditatis, quam puerperii tempore, certioris detrimenti ſunt praenunciatrices; ſiquidem plerumque ſanguinis, non per vteri ſolum, ſed & aliorum viſcerum vaſa, propter tumores, infarctus, ſcirrhos, atque vlcera, transgreſſum difficilem impeditumque declarant. Cuius cauſſae intuitu iam veteres, PLINIVS *ſenior*, SOLINVS, aliique oſcitationem in enixu lethalem iudicarunt *b*). Dum enim organa reſpirationi inſeruientia crebrius ab oſcitationis motu agitantur, interceptis turbatisque parturientis laboribus, partus redditur difficilior, immo ſaepius, vbi inſignis vteri languor ſimul adeſt, vel funeſtae vteri inflammationi atque gangraenae, vel haud leuiori eiusdem partis haemorrhagiae oriundae anſa ſubminiſtratur. Cuius generis locupletiſſimum exemplum illuſtris WALTHERVS *c*) in puerpera vidit grauius oſcitante, quae cum infante & ſecundinis tantam ſanguinis copiam ex vtero profudit, vt altero horae momento animam quoque efflaret. Quam peſſimi vero ominis in grauida muliere immodicae huiusmodi ſint oſcitationes, ſingulari eximie illuſtrauit hiſtoria clariſſimus Editor operis cuius-

 dam

a) In *Libro de Superfoetatione*, §. IX.

b) PLINIVS in *Hiſtor. natural.* Libr. VII. Cap. VI. & SOLINVS in *Polyhiſtore.*

c) In *Diſſert. citat.* §. XIX.

dam *Coſchwitziani d)*. Hic enim huius conditionis feminam vidit, quae vltimo trimeſtri, quo vterum ſecundum geſtabat, per vnam, duas, tresue diei horas ſine interuallo fere oſcitauit, hocque malo hinc per continuum vteri tertium geſtandi tempus, ad ſextum etiam poſt vltimum partum menſem, adflicta fuit, donec tandem hectica exſpiraſſet. Secta haec fiſtuloſum vteri vlcus, & plures pulmonum tophos praebuit conſpiciendos. Quae ſuperſunt denique, *frequentes* illae *infantum recens natorum oſcitationes*, quum a naturali inſtrumentorum, reſpirationi deſtinatorum, inertia oriantur, ceteroqui vero, vti a WALTHERO luculentiſſime demonſtratum eſt *e*), in ſalutem magis, quam detrimentum infantum vergant, nos nunc amplius non occupabunt, finem Diſſertationi noſtrae impoſituros, & noſtra qualiacunque conamina aequis benignisque lectoribus commendaturos.

d) In Praefatione ad *Libr. de Grauidarum, puerperarum & infantum recens natorum affectibus*, Lipſ. MDCCXXXII.
e) Diſſert. & §. citatt.

S. D. G.

Erlau-

Erlaube, da Dein Fuß aus unſern Triften eilet;
Sobald Hygea Dir den Doctor-Hut ertheilet,
Daß meine Pflicht Dir noch ihr leztes Opfer bringe
Und Deinen Ruhm nur kurz in ſtumme Sylben zwinge.
Mein Finger! Dieſer Zoll iſt wohl der Freundſchaft werth,
Die unter uns ein Trieb zur Eintracht aufgeklärt.
Du haſt geliebt: und wen? Wen ſonſt als Meditrinen?
Wie hat ſie Dich belohnt? Vielleicht mit ſpröden Minen?
O nein! Sie ſchloß Dir gleich ihr fühlend Herze auf
Und hinderte durch nichts der heiſſen Triebe Lauf.
Umarme nun Dein Glück, daß Du Dir, Freund! verdienet;
Du biſt des Kranzes werth, der Deine Stirn umgrünet!
Zieh hin! Elyſien beſtimmt des Fleißes Lohn:
Die Eltern fordern nun den wohlgerathnen Sohn.
Zerbrich durch Deine Kunſt der Kranckheit ſchwehre Ketten!
Empfinde, wenn Du wirſt die Braut des Jünglings retten,
Die Regung ſeiner Luſt, die Danck und Seegen bringt,
Weil ihre Hand nicht mehr mit Todt und Ohnmacht ringt.
Bald wird des Greiſes Wunſch Dir kräftgen Seegen geben,
Der zitternd zu Dir kam für ſeines Enckels Leben,
Den Deine Wiſſenſchaft, nächſt GOtt, ihm wieder gab
Zu ſeines Alters Troſt und grauen Hauptes Stab.
Bald wird der Sohn zu Dir, bald wird die Tochter eilen,
Daß Du der Eltern Schmerz durch Deine Kunſt ſolſt heilen.
O! ſolche Scenen ſind für einen Artzt wohl werth,
Daß keine faule Ruh die theure Pflicht verſehrt,
Wozu ihn Schwur und Amt aufs heiligſte verbindet,
Daß ihn des Nächſten Noth niemalen zaudernd findet.
Erwege, wo Du fühlſt, den Reichthum dieſer Luſt:
Iſt ihres gleichen wohl: wenn die geheilte Bruſt
Erkenntlich ſchlägt und klopft, und, voll von Regung, wallet,
Und gleichſam Danckbarkeit, Gefühl und Seegen lallet?
Die Vorſicht trennet uns: Freund! folge ihrer Hand!
Verbreite Deinen Ruhm nun bald durchs **Vaterland!**

Und wenn in ſeinem Schooß Dir Glück und Freude lachen,
So ſoll die Freundſchaft mich entfernt auch fühlbar machen.

Dieſes widmete, mit der Verſicherung und mit allen Empfindungen einer unverletzlichen Freundſchaft, des hochgeehrteſten Herrn Doctoranden ergebenſter Freund

Joh. Andreas Wilhelm Büchner, M. D.

Freund, wie erhaben iſt das Herz des Weiſen!
Sein ſcharfes Auge ſpüht den Werth der Dinge,
Er ſchäzt das Gute, er verwirft das Böſe,
Und wählt das Beſte.
Das Glükke folgt ihm mit be[illegible]dem Schritte,
Zufriednes Lächeln ſtrömt aus ſeinen Mienen,
Sein Herze fließt von reinen Freuden über
Und preißt ſich ſeelig.
Freund! dieſe Wolluſt gleichfals zu empfinden,
Haſt Du die Zeiten klüglich abgemeßen,
Du haſt die Lehren der erhabnen Weisheit
Gründlich erlernet.
Du giebſt uns itzund öffentlich ein Zeugniß,
Von Deiner Stärcke in den Wiſſenſchaften,
Ein jeder jauchzt Dir feyerlich entgegen
Und wünſcht Dir Glükke.
Dis reizt mich gleichfals, Dich, o Freund! zu ſegnen,
Sei ſtets zufrieden, ſey vollkommen glücklich,
Doch dencke manchmahl auch an den zurükke
Der ſtets Dein Freund bleibt.

Zu einem beſtändigen Denckmahl unſerer aufrichtigen Freundſchaft, ſchrieb dieſes des Hrn. Doctoranden gehorſamſter Diener

J. S. Hilſcher.